

цілиного ступу застосування пестицидів тощо), що ведуть до знищення традиційних місць кладки яєць та харчової бази гусениці;

- порушення природної структури лісу, зокрема, знищення диких плодкових дерев, чагарників, вирубування лісів, лісонасадження монокультур, викошування трави, рекреаційне навантаження, обробка місцевості пестицидами; вилонювання метеликів і гусениць тощо [5].

Серед основних заходів охорони регіонально рідкісних та червонокнижних видів Лускокрилих околиць селища Божково можна виділити наступні:

- пропаганда культури біологічних знань на уроках біології та в позаурочний час;
- широка популяризація серед населення з допомогою ЗМІ (телебачення, радіо, газет, журналів), видача буклетів, календариків тощо. Через брак знань антропічний чинник руйнує окремі популяції, знищуючи наш заповідний фонд.

Охорона Лускокрилих, як і будь-якого природного об'єкта, повинна здійснюватися під керівництвом місцевих органів самоврядування. В перспективі під контролем науковців та органів місцевої влади, меценатів можливим є створення інсектаріїв, в яких були б створені умови для штучного розведення метеликів і їх розселення. Лише зладжена робота всіх ланок суспільства приведе до бажаного результату.

Література

4. Гусев В.І., Єрмоленко В.М. Атлас комах України. — К: Радянська школа, 1962. — 224 с.
5. Корнелио М.П. Школьный атлас-определитель бабочек: Кн. для учащихся. — М.: Просвещение, 1986. — 255 с.
6. Ламберт К. Атлас бабочек и гусениц / Под ред. Быховца А.И. — Мн.: Харвест, 2003. — 736 с.
7. Мамаев Б.М., Медведев Л.Н., Правдин Ф.Н. Определитель насекомых европейской части СССР. — М.: Просвещение, 1976. — 304 с.
8. Червона книга України. Тваринний світ. Т.1 — К.: УЕ, 1994. — 456 с.

БІОЛОГІЯ ТА УТРИМАННЯ ІГУАН В УМОВАХ ТЕРАРІУМУ

Гармаш О.І., Закалюжний В.М.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Плазуни або рептилії — перші справжні наземні, пойкилотермні, амніотичні, хребетні тварини. Клас Плазуни в світовій фауні нараховує біля 6 тис. видів, серед яких досить цікавим в біологічному розумінні є родина Ігуани (Iguanidae).

Згідно традиційних уявлень XIX–XX ст. родина Ігуани об'єднує біля 50 родів і більше 700 видів плазунів, поширених переважно в західній півкулі [4].

Дослідження останніх десятиліть, проведені американськими герпетологами внесли корективи в систематику родини Ігуанових, показавши, що вони не являються єдиною філогенетичною групою і повинні бути розділені на 8 самостійних родин. При проведенні цих досліджень

було використано 147 самих різноманітних морфо-анатомо-фізіологічних та молекулярно-генетичних показників [5].

Ігуани серед сучасних плазунів підряду Ящірки характеризуються широким морфолого-екологічним діапазоном адаптацій. Спільними ознаками для всіх ігуан виступає різноманітність форм зубів, які кріпляться до внутрішньої сторони щелеп та їх вплив на кістки щелеп. Типовими для ігуан є 2 морфотипи тіла: 1-й характеризується відносно високим, приплюснутим з боків тулубом, який переходить в довгий хвіст — така форма характерна для деревних типів; ящірки 2-го типу мають дископодібно сплющене тіло і живуть на землі. Розміри найбільших представників родини досягають 2 м (*Iguana iguana*), тоді як *Uma inornata* не перебільшують 10–12 см. Ігуани мають розвинені очі з рухливими повіками. Зазвичай, голова вкрита чисельними, неправильної форми щитками, на спині знаходиться луска, яка нерідко перетворюється на ороговілі шипи, зубці, бугорки. У багатьох видів на тілі наявні різноманітні шкірні складки і вирости, для деяких характерний зубчатий гребінь, який краще виражений у самців. Вони мають добре розвинені ноги з п'ятьма пальцями, які несуть кігті, котрі в деревних форм досягають значних розмірів. Забарвлення ігуан досить різноманітне, часто захисне, причому у самців воно яскравіше ніж у самок, особливо в період розмноження. Більшість ігуан — рухливі ящірки, як деревні, так і наземні [2].

Майже всі вони хижаки, харчуються комахами, невеликими хребетними. Лише деякі види в дорослому стані їдять виключно рослинну їжу. У деякого наявна вузько виражена харчова спеціалізація [3].

Для поведінки ігуан характерне своєрідне похитування головою згори донизу, яке відбувається у відповідь на певне збудження. За характером цих рухів різні особини одного виду, так як і ящірки різної статі здатні розрізняти один одного на певній відстані. Кожний вид має своє особливе похитування. Більшість ігуан розмножується відкладаючи яйця, кількість яких коливається від 1–2 до 35 і більше. Яйця відкладають у землю. Лише у деяких спостерігається яйцевивородіння, що пов'язане з життям у складних кліматичних умовах [2,3].

Представники південноамериканської родини *Iguana* мають крупну чотиригранну голову і видовжений, сплюснений з боків тулуб, який переходить у довгий хвіст. Вздовж спини і до кінчика хвоста розташований добре виражений зубчатий гребінь. У самців розвинений відвисаючий горловий мішок, який використовується для відлякування інших самців. Поширена в Центральній Америці звичайна або зелена ігуана (*Iguana iguana*) досягає у довжину до 2 м і є найбільшим представником своєї родини. Свою другу назву вона отримала за зелене яскраве забарвлення, у поперек якого розташовані темні смуги. Їх м'ясо вважають делікатесом, окрім цього люди активно збирають яйця ігуан, використовуючи їх в їжу — це і є основною причиною зникнення цих ящірок [1,2,3,5].

Частіше всього ігуану тримають у ролі домашньої тварини і прогулюють, як собаку. Її утримують в приміщенні, яке називається тераріумом. У природі ігуани мешкають на деревах, обрав собі гілку над водою, в яку у разі небезпеки пірнають.

Тому тераріум для них повинен бути просторим з однією, досить великою і сильно розгалуженою гілкою для того, щоб ящірка могла контролювати температуру тіла з обов'язково наявним басейном. Ігуану

утримують за температури 25–26°C — вночі, 35 до 40°C — удень при фотоперіодизмі: взимку — 12, влітку — 14 годин. Температура води в басейні має бути 23–25°C. Лампа повинна бути повноспектрального обігріву. Харчуються вони в основному плодами і соковитою зеленню, інколи дрібними тваринами. В умовах тераріуму їх годують листям, плодами, дають варені яйця та сир. Ігуани ведуть поодинокий спосіб життя, більшість свого часу проводять у пошуках їжі та приймають сонячні ванни. Розмножуються один раз на рік. У період розмноження самці вирушають на пошуки самок. Зустрівши самку, самець після серії енергійних похитувань головою ошупує язиком потилицю, спину і передні лапи своєї обранці. Самка відкладає яйця в неглибоку ямку і присипає землею. В якості гнізда можна використати пластиковий контейнер, заповнивши його зволоженою сумішшю піску і торфу. Статева зрілість наступає в 2–3 роки. Захищаючись вони можуть сильно вкисити, але в неволі швидко звикають до людей.

Свої спостереження ми проводили на базі учбового тераріуму Полтавського ДПУ імені В.Г. Короленка. Ми спостерігали *Iguana iguana* віком 2-х років, чоловічої статі. Спостереження велись впродовж 2-х місяців. У ході нього було виявлено, що тварина має доволі спокійний характер, найбільш активна в середині дня, більшість свого часу проводить приймаючи сонячні ванни на гілці. Годують ігуану 3 рази на тиждень сиром і плодами. Середня температура в тераріумі досягає 23–24°C — вночі і 28–30°C — удень.

Світ плазунів надзвичайно захопливий. Ви можете отримати величезне задоволення спостерігаючи за цими тваринами. Потрібно лише пам'ятати одне: якщо Ви не готові організувати потрібні умови для утримання тварин, краще зачекайте, буде шкода, якщо в результаті вашої цікавості загинуть тварини, яких в природі і так стає все менше з кожним днем.

Література

1. Акимущин И.И. Мир животных. — М.: Молодая гвардия, 1974.
2. Банников А.Г. Жизнь животных. — т. 5. — М.: Просвещение, 1985.
3. Дмитриев Ю. Земноводные и пресмыкающиеся. — М.: Олимп, 1998.
4. Куриленко В.Е., Вервес Ю.Г. Земноводные и пресмыкающиеся. — Справочник-определитель. — К.: Генеза, 1999.
5. Семенов Д.В. Игуановые ящерицы // Биология: Приложение к газете „Первое сентября“. — 2002. — №48. — С. 8–9.

ВИДОВА РІЗНОМАНІТНІСТЬ РЯДУ COLEOPTERA С. ЖОВТНЕВЕ РЕШЕТИЛІВСЬКОГО РАЙОНУ, ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ РІДКІСНИХ ВИДІВ

*Завада Л.В., Закалюжний В.М.
Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

Тваринний світ України характеризується великою різноманітністю видів. В ході тривалої еволюції найвищої видової різноманітності в порівнянні з будь-якою групою організмів досягли комах.

Згідно останнім даним клас Insecta нараховує понад 40 рядів, ти-